

Geringde vogels in Groningen (aflevering 17)

Klaas van Dijk

Al weer twee jaar geleden verscheen voor het laatst een aflevering van de rubriek 'Geringde vogels in Groningen'. Al een aantal malen is gevraagd of ik met deze rubriek was opgehouden, maar dat is niet het geval. Ik zal de komende tijd proberen wat frequenter een nieuwe aflevering te maken. Ik blijf me dus aanbevolen houden voor nieuwe gegevens over geringde vogels uit de provincie Groningen. Iedereen wordt hartelijk bedankt voor het leveren van gegevens en voor het beantwoorden van aanvullende vragen.

Informatie kan worden opgestuurd naar Klaas van Dijk, Vermeerstraat 48, 9718 SN Groningen, telefoon 050-3182924, e-mail klaas.vdijk@hetnet.nl. Veel informatie over gekleurringde vogels en hoe deze te rapporteren kan worden gevonden op de website www.cr-birding.be. Informatie over het melden van vogels met alleen een metalen ring is te vinden via www.vogeltrekstation.nl.

Kleine Zilverreiger *Egretta garzetta*

[ARNHEM 6.033.587; tevens voorzien van twee witte kleurringen AU] Geringd op 20 juni 2005 als nestjong op de Oosterkwelder op Schiermonnikoog door Otto Overdijk. In januari 2006 is de vogel driemaal in Engeland gezien (Groby Pool bij Leicester), 506 km van Schiermonnikoog. Op 18 juli 2006 zag Gert Draaisma een groep van 11 Kleine Zilverreigers in het Jaap Deensgat (Lauwersmeer) met daartussen deze gekleurringde vogel.

Kleine Zilverreigers uit andere delen van Nederland bezoeken eveneens de Lauwersmeer. Zo is in 2005 op 23 juni en op 2 augustus in het Friese deel van de Lauwersmeer een gekleurringde Kleine Zilverreiger gezien die in 2004 in Zeeuws-

Vlaanderen was geboren (waarnemingen André Boven en Guido Meeuwissen). Kleine Zilverreigers broeden in toenemende mate in Nederland. Sedert enige jaren worden ze ook gekleurringd, onder andere om meer inzicht te krijgen in trekpatronen en herkomst van de broedvogels. Binnenkort zal een publicatie hierover verschijnen in het tijdschrift *Limosa*.

Ooievaar *Ciconia ciconia*

[ARNHEM 305] Geboren in 1982 in het ooievaarsdorp Het Liesveld (Zuid-Holland). De vogel is in het kader van de herintroductie van de Ooievaar naar Leek gebracht. Hij kon hier vrij rondvliegen (in ieder geval vanaf 1987) en heeft jaren in Leek gebroed. De vogel was hij gepaard met #609 (zie hieronder) en lange tijd bewoonde het paar een nest op het terrein van het zwembad bij Nienoord, onder andere in 1996-98 (René Oosterhuis). In januari 1995 werd deze Ooievaar bij Straatsburg (Frankrijk) gezien, 535 km van Leek. In 1999 was hij gepaard met #2521 (zie hieronder). Beide vogels werden op 18 april 1999 bij het nest op het zwembadterrein bij Nienoord afgelezen (Klaas van Dijk). Ooievaar #305 was toen bijna 17 jaar en is daarna niet meer gezien.

Ooievaar *Ciconia ciconia*

[ARNHEM 609] Geboren in 1986 in het ooievaarsstation De Lokkerij bij Meppel. De vogel is met de hand grootgebracht en was jarenlang partner van #305 (zie hierboven). Het paar bewoonde in die tijd een nest op de speelweide van het zwembad bij Nienoord (Leek), voor het laatst in 1998. In 2003-05 had de vogel een nieuwe ongekingde partner en het paar bewoonde een nest op een andere plaats in Leek (René

Kleine Mantelmeeuw – Groningen – 25 april 2006

Oosterhuis).

Ooievaar #609 heeft, zeker de laatste jaren, flink wat omzwervingen door Nederland gemaakt. In 1999 en 2000 is hij regelmatig in de omgeving van Meppel gezien. In 2001 is hij begin mei op Texel gezien en eind mei weer in de omgeving van Meppel. In april 2002 zat hij op Terschelling; in januari en april 2003 weer in de omgeving van Meppel. In 2006 zat hij in maart opnieuw op Texel, in mei werd hij bij Lelystad gezien en in juni zat hij weer op Terschelling. In april 2007 is hij bij Amersfoort gezien, ondertussen is deze Ooievaar al 21 jaar. De meeste volwassen Ooievaars zijn redelijk honkvast en dit soort zwervend gedrag komt relatief weinig voor.

Ooievaar *Ciconia ciconia*

[ARNHEM 2521] Geringd als nestjong in juni 1994 bij Spanga (Friesland). In oktober 1998 is hij op een vuilstort bij Cadiz (Zuid-Spanje) gezien. Op 18 april 1999 werd de metalen ring afgelezen op het terrein van

het zwembad in Leek. De vogel broedde hier met #305 als partner (zie hierboven). Op 6 en 13 april 2002 werd de vogel weer in Leek gezien (René Oosterhuis), maar was onduidelijk of hij dat jaar hier ook heeft gebroed. Waarnemingen uit de jaren erna ontbreken. De afstand tussen Leek en Cadiz is 2100 km.

Ooievaar *Ciconia ciconia*

[ARNHEM 6065] Geringd als nestjong op 29 juni 2003 bij Gorssel (Gelderland). Op 19 mei 2005 zat deze Ooievaar langs de Ulsderweg bij Ulsda en lukte het André Boven de metalen ring af te lezen. De vogel was eerder die dag al ontdekt door Ko Veldkamp, maar de ring kon pas na enige uren compleet worden afgelezen. De afstand tussen Gorssel en Ulsda bedraagt 126 km.

Ooievaar *Ciconia ciconia*

[ARNHEM 7122] Geringd als nestjong op 10 juni 2005 langs de Reest bij IJhorst. Op 22 april 2006 zat de vogel tezamen met een ongeringd exemplaar in een plasdras gebied

bij Noorderhoogebrug (Klaas van Dijk). De afstand tussen IJhorst en Noorderhoogebrug bedraagt 67 km. In januari 2007 is de vogel bij Madrid (Spanje) gezien, ruim 1600 km van Noorderhoogebrug. Een tijdlang dachten veel vogelaars dat de Ooievaars uit het herintroductieproject geen trekgedrag meer vertonen en mede hierdoor niet langer tot de groep van wilde vogels gerekend moeten worden. De vijf voorbeelden maken duidelijk dat dit niet het geval is voor de Ooievaars die recentelijk in de provincie Groningen zijn gezien. Aanvullende informatie werd verstrekt door Wim van Nee en Annemieke Enters (<http://home.hetnet.nl/~wianciconia/>). Zij houden zich zeer aanbevolen voor alle meldingen van Ooievaars.

Scholekster *Haematopus ostralegus*

[ARNHEM 5.209.993] Geringd als 2e kj. op 14 mei 1985 bij Rattekaai (Oosterschelde) in Zeeland. Op 26 mei 2006 zag Klaas van Dijk deze Scholekster langs de Kerkeweg bij Ennumatil. Op 31 mei is de vogel hier nogmaals gezien, vergezeld van een ongeringde partner en twee niet vliegvlugge kuikens. Op 16 juni had de vogel een vliegvlug kuiken. Een voorbeeld van een 22-jarige Scholekster die als onvolwassen vogel in het Deltagebied overzomerde (250 km van Ennumatil). Waarschijnlijk broedde deze Scholekster al jarenlang bij Ennumatil.

Kanoetstrandloper *Calidris canutus*

[STAVANGER 7366663] Geringd als 1e kj. op 7 september 2002 in Revtingen bij Klepp (ten zuiden van Stavanger, 58.45N/05.30E) in Noorwegen. Op 30 oktober 2002 zag René Oosterhuis kans om met een telescoop de metalen ring af te lezen toen deze vogel op de wadplaat van de Hond/Paap aan het foerageren was (afstand 603 km van Revtingen). Gezien ring- en vindomstandigheden hebben we hier vermoedelijk te maken met een Nearctische broedvogel van de ondersoort *C. a. islandica*. Deze Nearctische ondersoort broedt op Groenland en in arctisch Canada.

Kanoetstrandloper *Calidris canutus*

[HELGOLAND 7643194; tevens geringd met diverse kleurringen] Geringd als 2e kj. op 21 juli 2001 bij Westerhever (Waddenzee bij Sleeswijk-Holstein, Duitsland, 54.23N/08.41E). Op 22 mei 2004 zag André Boven deze gekleurringde Kanoet in Polder Breebaart. In de tweede helft van mei trekken vooral Kanoeten van de Siberische ondersoort *C. a. canutus* door het Nederlandse Waddengebied. Deze ondersoort overwintert in West-Afrika en broedt op het Taimyrschiereiland in Siberië. Naar alle waarschijnlijkheid behoort de gekleurringde Kanoet in Polder Breebaart tot deze ondersoort. Beide ondersoorten zijn èn in het veld èn in de hand niet goed van elkaar te onderscheiden, maar vertonen duidelijke verschillen in trekstrategie. Mede hierdoor is het moeilijk om met zekerheid in het veld de juiste ondersoort bij een Kanoet te bepalen.

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

[ARNHEM 3.261.400] Geringd als nestjong op 25 mei 1981 langs de Kaliwaal (Gelderse Poort bij Nijmegen) door Olaf van Hoorn. Op 16 juni 2006 zat deze vogel op de Vismarkt in de stad Groningen en kon de metalen ring door Klaas van Dijk met de kijker worden afgelezen. Tot half juli is de vogel regelmatig in de stad gezien. De Kokmeeuw was 25 jaar oud; de afstand tussen de Kaliwaal en Groningen is 157 km. In 2006 zat een kolonie van 1100 paar Kokmeeuwen op het terrein van de Suikerunie (Hoogkerk) en in dat jaar vlogen veel jongen uit. Door uitzonderlijk droge weersomstandigheden gingen de broedvogels in de loop van juni voedsel zoeken in de stad. Er konden in de stad veel metalen ringen worden afgelezen; iets wat normaliter in deze periode van het jaar (bijna) onmogelijk is. Gezien het gedrag (adulten die in juni pendelden tussen de stad en de kolonie) worden ze beschouwd als hoogstwaarschijnlijke broedvogels. In de Gelderse Poort broeden al tien jaar geen Kokmeeuwen meer. Dit geval is een voorbeeld van een vogel die kennelijk flink naar het noorden is opgeschoven ('natal dispersal').

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

[ARNHEM 3.419.726] Geringd door Klaas Koopman op 18 mei 1987 als broedvogel op het nest bij Hoogkerk. In de jaren daarna is hij regelmatig in de stad Groningen gezien. Op 20 juni 2006 werd de metalen ring met de kijker afgelezen in de wijk Vinkhuizen in de stad Groningen; daarna is de vogel regelmatig in de stad teruggezien. Klaas Koopman is in 1987 begonnen met het vangen van broedvogels op het nest in de kolonie bij Hoogkerk (zie *Gors* 27: 145-152, 1999). Deze vogel (ondertussen minimaal 21 jaar oud) behoorde tot de eerste lichte en is een voorbeeld van plaatstrouw van broedvogels aan de broedkolonie.

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

[ARNHEM 3.428.778] Eveneens door Klaas Koopman als broedvogel op het nest geringd: op 14 mei 1988 op de kwelders bij de Negenboerenpolder. Op 19 juni 2006 is de metalen ring met de kijker afgelezen in de wijk Paddepoel in de stad Groningen. De vogel is tot half juli regelmatig in de stad gezien; waarnemingen uit eerdere jaren ontbreken. Deze Kokmeeuw (ondertussen minimaal 20 jaar oud) is een voorbeeld van een broedvogel die eerst op de Groninger kwelders nestelde en hoogstwaarschijnlijk later naar Hoogkerk is verhuisd (afstand 25 km). De Kokmeeuw was in de jaren tachtig een zeer talrijke broedvogel op de Groningse kwelders met meer dan 10.000 broedparen; ondertussen zijn praktische alle kolonies verlaten. Dit geval maakt duidelijk dat een deel naar het binnenland zal zijn verhuisd.

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

[ARNHEM 3.561.854] Deze Kokmeeuw werd op 5 juni 2001 als broedvogel op het nest gevangen in Leeuwarden; ook door Klaas Koopman. Op 20 juni 2006 is de metalen ring met de kijker afgelezen in de wijk Paddepoel en de vogel is tot half juli regelmatig gezien. Een tweede voorbeeld van kennelijke wisseling van broedplaats ('breeding dispersal'), maar nu van Leeuwarden naar Groningen (afstand 47 km).

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

[BRUXELLES 5T59106] Geringd op 25 mei 1993 als nestjong bij Sint-Kruiswinkel in Oost-Vlaanderen (België, 51.09N/03.49E). Op 17 juni 2006 zat de vogel op de Vismarkt in de stad Groningen en kon de metalen ring met de kijker worden afgelezen. Tot half juli is hij regelmatig in de stad gezien. De vogel was nog niet eerder gezien en de afstand tot Sint-Kruiswinkel bedraagt 296 km. Een voorbeeld van een in België geboren Kokmeeuw die in 2006 hoogstwaarschijnlijk bij Hoogkerk nestelde. De kolonie bij Sint-Kruiswinkel is sinds een aantal jaren verlaten en deze Kokmeeuw is eveneens een flink eind naar het noorden opgeschoven. Ook op Griend (René Oosterhuis) is vastgesteld dat er Kokmeeuwen broeden die in België zijn geboren.

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

[ARNHEM 3.653.607; tevens voorzien van een rode kleurring 7E] Geringd door Frank Majoor als 1e k. man op 9 november 2007 in het Noorderplantsoen in de stad Groningen. De vogel is daarna niet meer in de stad gezien. Op 26 januari 2008 is de kleurring afgelezen in Zuid-Italië (zie foto). De vogel zat aan de Adriatische Zee bij Molfetta, ten noordwesten van Bari (41.12N/16.36E, 1533 km van Groningen). Dit is pas de tweede terugmelding uit Italië van een Kokmeeuw uit

Kokmeeuw – Molfetta, Italië – 26 januari 2008

FOTO: ANGELO NITTI

de stad Groningen. Het eerste geval was een in januari 1981 bij Venetië geringde Kokmeeuw die in de jaren tachtig en het begin van de jaren negentig in de stad is gezien.

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

[HELGOLAND 5333763; tevens geringd met zwarte kleuring A63Y] Geringd als nestjong op 18 juni 2005 in het Zwillbrocker Venn (52.02N/06.41E) in Duitsland, net over de grens met Nederland. Op 6 en 25 juni 2006 zag Dick Veenendaal deze gekleurde Kokmeeuw bij Ruidhorn. Waarnemingen daarna ontbreken tot nu toe (Andreas Buchheim).

Kokmeeuwen beginnen pas als 3e kj. te broeden. De groep onvolwassen (2e kj.) vogels komen vaak niet terug naar de geboorteplaats, maar zwerven tijdens de zomermaanden rond. In mei 2000 is op Griend (René Oosterhuis) ook een gekleurde 2e kj. Kokmeeuw gezien die in het Zwillbrocker Venn was geboren.

Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*

[ICONA 6156869; tevens voorzien van twee gele vleugelflappen 'O'] Geringd als 3e kj. op 18 december 2005 bij de vuilstort van Villanueva de la Serena (38.59N/05.44W) in Zuidwest-Spanje. Daarna werd de vogel op 25 februari 2006 bij de vuilstort van Mérida gezien (50 km naar het westen). Op 14 april 2006 ontdekte Wim van Boekel de vogel op de Vismarkt in de stad Groningen (1840 km van de ringplaats). Op 15 april zat de vogel

hier ook (Ana Buren, Klaas van Dijk). Op 20 april zag Ko Veldkamp hem op een weiland bij het Hoeksmeer, temidden van enkele honderden Zilvermeeuwen en enkele

Kleine Mantelmeeuwen. Vanaf 21 april zat hij weer regelmatig op de Vismarkt. Op 13 mei zat de vogel bij de Oostersluis (Derick Hiemstra). In juni en juli zat de vogel regelmatig op de Vismarkt, voor het laatst op 11 juli.

De opvallende gele vleugelflappen waren niet duurzaam aangebracht. De eerste flap verdween tussen 29 april en 2 mei en de tweede flap tussen 13 mei en 16 juni. In de zomer van 2007 zat de vogel opnieuw in Groningen. Op 9 april werd hij bij de IKEA gezien (Derick Hiemstra) en tussen 23 juni en 31 juli werd hij regelmatig op de Vismarkt gezien. Het is niet duidelijk of en waar deze Kleine Mantelmeeuw broedt. De soort begint bij een leeftijd van 3-5 jaar met broeden. Mogelijk heeft de vogel (geboren in 2003) zich in 2006 (3 jaar) of in 2007 (4 jaar) dus nog niet als broedvogel gevestigd. In toenemende mate overwinteren in Spanje de Kleine Mantelmeeuwen niet alleen langs de kust, maar ook in het binnenland (met name in de buurt van vuilstorten).

Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*

[LONDON GG 60.199] Geringd als na 3e kj. op 22 november 1988 bij Hereford (Engeland, 52.04N/02.47W). Op 19 juli 2002 zag Derick Hiemstra deze vogel bij de Oostersluis (stad Groningen, afstand 610 km). Hier zitten regelmatig flinke aantallen Kleine Mantelmeeuwen te rusten. Ze laten zich vaak goed lokken met voer, waardoor het mogelijk is metalen ringen af te lezen. De vogel is hier ook gezien op 26 juli 2002, op 19 juni en 25 juli 2004 en op 8 april 2006. De vogel is ondertussen minimaal 21 jaar oud. Het is niet bekend waar hij broedt, wellicht op één van de Waddeneilanden. Vermoedelijk overwintert de vogel in Zuid-Engeland, iets wat tegenwoordig op grote schaal plaatsvindt.

Baltische Mantelmeeuw *Larus fuscus fuscus*

[HELSINKI HT-263.269; tevens voorzien van een rode kleuring CN95] Geringd

FOTO: ANA BUREN

Baltische Mantelmeeuw
Groningen – 19 december 2006

als nestjong op 6 juli 2006 bij Jacobstad (=Pietarsaari, provincie Vaasa, 63.38N/22.30E) in Finland. Het kuiken had een gewicht van 690 gram en een vleugellengte van 232 mm. Op 8 december 2006 zag Theo Bakker op de steigers bij Kaap Hoorn (Haren) een 1e kj. Baltische Mantelmeeuw met een rode kleurring. Door de invallende duisternis kon hij alleen met zekerheid zien dat de kleurring met een 'C' begon. Gelukkig werd de vogel later teruggevonden. Op 18 december 2006 (11:30) zat hij in het Noorderplantsoen (stad Groningen) en de kleurring kon door Klaas van Dijk worden afgelezen. Een peulenschil, want de vogel stond rustig aan de rand van de parkvijver, op een afstand van 10 m. Later die dag vond Klaas van Dijk de vogel terug bij de Morgensterlaan (Paddepoel). In de weken erna werd de vogel bijna dagelijks gezien in de wijken Vinkhuizen en Paddepoel en vanaf begin januari 2007 ook weer op de steigers bij Kaap Hoorn (Haren). Op 7 februari 2007 is de vogel voor het laatst in Vinkhuizen gezien (Ellen Sandberg). Op grond van kenmerken van het verenkleed en van de naakte delen en op grond van de onvolledig afgelezen kleurcode kon achteraf vastgesteld worden dat de waarneming op 8 december betrekking had op dit geval. De afstand tussen Jakobstad en Groningen bedraagt 1480 km. De ondersoort *fuscus* (Baltische Mantel-

meeuw) is in het veld niet met zekerheid te onderscheiden van de andere ondersoorten van de Kleine Mantelmeeuw (*L. f. graellsii* en *L. f. intermedius*). Baltische Mantelmeeuwen broeden vooral in Finland en overwinteren met name in het oostelijk deel van Afrika. Mede door de identificatieproblemen is het momenteel onduidelijk hoe frequent Baltische Mantelmeeuwen in West-Europa voorkomen. In Nederland worden momenteel alleen waarnemingen aanvaard van geringde nestjongen of geringde broedvogels uit de broedgebieden van *L. f. fuscus*. Op grond daarvan is 'rood CN95' de eerste zekere waarneming van een Baltische Mantelmeeuw in de provincie Groningen. Inmiddels is de Baltische Mantelmeeuw aanvaard door de CDNA, het gaat om het zesde of zevende geval voor Nederland.

Pontische Meeuw *Larus cachinnans*

[KIEV T-002686] Geringd als nestjong op 27 mei 2005 bij Kanivska (49.46N/31.28E) langs de Dnjepr (Oekraïne). Op 2 juli 2006 zat deze vogel op een meerpaal bij de Oostersluis (stad Groningen). Met enige moeite en flink voeren lukte het Derick Hiemstra uiteindelijk de metalen ring compleet met de telescoop af te lezen. De afstand tussen Kanivska en de stad bedraagt 1769 km.

Geelpootmeeuw *Larus michahellis*

[OZZANO C-94152; tevens geringd met blauwe kleurring ILVC] Geringd als nestjong op 18 mei 2002 op het eilandje Mal di Ventre (39.59N/08.18E) aan de westkust van Sardinië (Italië). Op 13 juni 2006 zag Derick Hiemstra deze Geelpootmeeuw bij de Oostersluis in de stad Groningen, 1512 km van de geboorteplaats. De vogel was nog nooit eerder waargenomen.

Twee voorbeelden die een indruk geven over de geboorteplaats van Pontische Meeuwen en Geelpootmeeuwen, soorten die tegenwoordig regelmatig in de provincie Groningen worden gezien. Italiaanse Geelpootmeeuwen zijn vaker in Groningen gezien. In juli 1987 is op de vuilstort in Veendam een vogel gezien die eveneens op een eilandje bij Sardinië was geboren (zie ringrubriek afl. 2).